

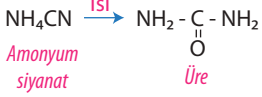
ANORGANİK VE ORGANİK BİLEŞİKLER

ORGANİK BİLEŞİKLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Organik kelimesi ilk defa **Berzelius** tarafından ortaya atılmıştır.

Vitalizm: Organik bileşiğin elde edilebilmesi için yaşam gücünün işe karışması gerektiğini söyleyen bir görüştür. Bu görüş Berzelius tarafından ortaya atılmıştır.

Friedrich Wöhler, 1828 yılında anorganik bileşik olan amonyum siyanatın sulu çözeltisinin buharlaştırılmasıyla organik bir bileşik olan üreyi elde etti. Bu çalışmadan sonra vitalizm düşüncesi geçerliliğini yitirdi.

ANORGANİK ve ORGANİK BİLEŞİKLERİN ÖZELLİKLERİ

Erime ve kaynama noktaları düşük, karbon atomu içeren, ana kaynağı genellikle canlılar olan bileşiklere **organik bileşik** denir.

Organik olmayan bileşiklere **anorganik bileşik** denir. Erime ve kaynama noktaları organik bileşiklerden daha yüksek olan **asit, baz, tuz** ve **oksit** sınıfı bileşikler **anorganik bileşikler**dir.

Organik B.	Anorganik B.
CH ₄	HCl
CH ₃ OH	NaCN
C ₆ H ₁₂ O ₆	HCN
C ₂ H ₂ -NH ₂	CaCO ₃
CCl ₄	CO ₂
CH ₃ COOH	H ₂ CO ₃

CO, CO₂, CS₂ bileşikler ve CN⁻, CO₃²⁻ iyonlarını taşıyan HCN, H₂CO₃ gibi bileşikler, C atomu içerse de organik bileşik değildir.

Organik Bileşikler	Anorganik Bileşikler
Yanıcıdır.	Genellikle yanıcı değildir.
Erime-kaynama noktaları düşüktür.	Erime-kaynama noktaları yüksektir.
Genellikle suda çözünmez.	Çoğu suda çözünür.
Genellikle kovalent yapılıdır.	Genellikle iyonik yapılıdır.
Tepkimeleri çok yavaştır.	Tepkimeleri genellikle hızlıdır.
Kendilerine has kokuları vardır.	Genellikle kokusuzdur.
Kaynağı canlı ve canlı kalıntılarıdır.	Kaynağı doğadaki minerallerdir.

ORGANİK BİLEŞİKLERİN BASİT ve MOLEKÜL FORMÜLLERİ

Organik bileşiklerdeki elementlerin türünü, atom sayılarının birbirine oranlarını gösteren formüle **basit formül (kaba formül)** denir. Bileşiğin basit formülü en küçük tam sayılarla ifade edilir.

Bir bileşiğin basit formülünden,

- Bileşiği oluşturan atomların türü,
- Atom sayılarının oranları,
- Elementlerin atom kütleleri biliniyorsa kütlece yüzde bileşim bulunabilir.

Organik bileşiğin gerçek atom sayılarının gösterildiği formüle **molekül formülü (gerçek formül)** denir.

Bir bileşiğin molekül formülü ile,

- Bileşiği oluşturan atomların türü,
- Atom sayıları ve oranları,
- Elementlerin atom kütleleri biliniyorsa;
  - Molekül ağırlığı,
  - Kütlece yüzde bileşim
- Bileşiğin 1 molünün kütlesi bulunabilir.

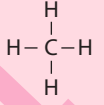
Basit formül kütlesi ya da formüldeki her bir atom bir katsayı ile çarpıldığında gerçek formüle ve kütlesine ulaşılır:

$$n \cdot (\text{Basit formül}) = \text{Gerçek formül}$$

Örneğin gerçek formülü C₆H₁₂O₆ olan şekerin basit formülünü bulmak için C, H ve O en küçük tam sayılarla yazılacak şekilde "6" ile sadeleştirilir ve CH₂O formülü elde edilir.

6. (CH₂O) = C₆H₁₂O₆

Bir moleküldeki atomların gerçek sayılarının ve bağlanma şekillerinin gösterildiği formüle **yapı formülü (açık formül)** denir. Örneğin CH₄ molekülünün yapı formülü yandaki gibidir.

Nicel Analiz ve Basit Formül Bulma

Bir bileşiği oluşturan elementlerin gram miktarlarının tayin edilmesine **nicel analiz** denir.

Bir bileşiğin 100 gramında bulunan elementlerin gram miktarları o elementlerin atom kütlelerine bölünür ve mol sayıları hesaplanır. Mol sayıları en küçük tam sayıya dönüştürülür. Bu tam sayılar formülde elementin altına getirilerek basit formül bulunur.

Örneğin %75 C ve %25 H içeren bir bileşiğin basit formülü;

$$n_C = \frac{75}{12} = 6,25 \quad n_H = \frac{25}{1} = 25 \quad \text{Mol miktarları } 6,25\text{'e bölünürse}$$

$$C = \frac{6,25}{6,25} = 1 \quad H = \frac{25}{6,25} = 4$$

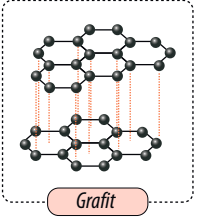
C:1 H:4 olur. **Formül: CH₄ tür.**

DOĞADA KARBON: KARBONUN ALLOTROPLARI

Aynı tür atomların farklı sayı ve dizilişte bir araya gelmesiyle oluşan maddelere **allotrop** denir. Elmas, grafit doğal fulleren ve grafenler yapay allotropları vardır.

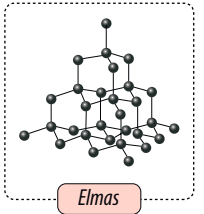
Grafit: C atomları üst üste yığılmış geniş, yassı levhalar oluşturacak biçimde **iki boyutlu** düzlemde birbirine bağlanmıştır.

- İyi bir yağlayıcıdır.
- Pi bağlarındaki e⁻ hareketi ile elektriği iletir.
- Kuru pillerde, kurşun kalem ucunda kullanılır.

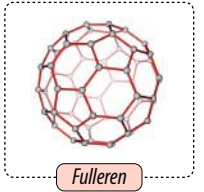
Elmas

- Kristal bir yapıya sahiptir.
- Her bir karbon atomu 4 başka karbon atomuna bağlıdır.
- Elektriği iletmez, ısıyı iletir. Tepkimeye girme isteği düşüktür.
- Erime ve kaynama noktası yüksektir.
- Cam kesici, taş yontucu olarak kullanılır.
- Optik özelliklerinden dolayı değerlidir.

Fullerenler

- Bir futbol topuna ve belirli jeodezik kubbelerine benzer.
- Grafitin lazerle buharlaştırılarak yoğunlaştırılması ile elde edilir.
- Güneş pili, kurşun geçirmez yelekler.

Grafen: Karbon atomlarının altıgenlerden oluşan bal peteği şeklinde sıralanmasından elde edilen iki boyutlu düzlemsel yapısıdır.

- Saydamdır. Elektrik ve ısıyı çok hızlı iletir.
- Çelikten 6 kat hafif, yoğunluğu çelikten 6 kat daha düşüktür.
- Tıbbi cihazlar, tabletler, bilgisayar, elektronik kağıt, su geçirmez kıyafetler kullanım alanıdır.

Karbon Nanotüp

- Nanometre boyutundaki silindirik tüplerdir.
- Grafene özel işlem uygulanarak elde edilir.
- Sağlamlık, elektrik ve ısı iletkenliği iyidir. Elmastan daha sert, çelikten daha sağlamdır.
- Hidrojen pillerinde, şarj edilebilir bataryalarda, organik güneş pillerinde, dokunmatik ekranlarda ve biyosensör yapımında kullanılır.

